

VLISSINGEN, DÉ MARITIEME STAD

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Samenvatting	5
Maritieme identiteit Vlissingen	7
Maritiem Vlissingen, in beleid en omgeving	11
Wat te bereiken, waarom, hoe en hoeveel kost dit?	13
Overige ontwikkelingsmogelijkheden	29

Inleiding

Waar Nederland het maritieme centrum van Europa is, is Vlissingen het kloppende maritieme hart van Zeeland. Waar dat hart, oftewel die identiteit, voor een groot deel uit bestaat, is niet bij iedereen bekend. Deze nota geeft daarvan onder andere een beeld. Al snel zal blijken dat maritiem één van de topsectoren van Vlissingen is.

Deze maritieme nota is ook een vervolg op de *Beleidsnota toerisme 2011 – 2015*. In die nota werd aangegeven dat *in de maritieme notitie ingegaan wordt op de ambities op het gebied van rivier- en zee cruises, op de beoogde groei van het aantal ligplaatsen voor (zee)zeiljachten en op het onderzoeken van kansen en mogelijkheden op het gebied van de bruine en witte vloot en historische schepen.*

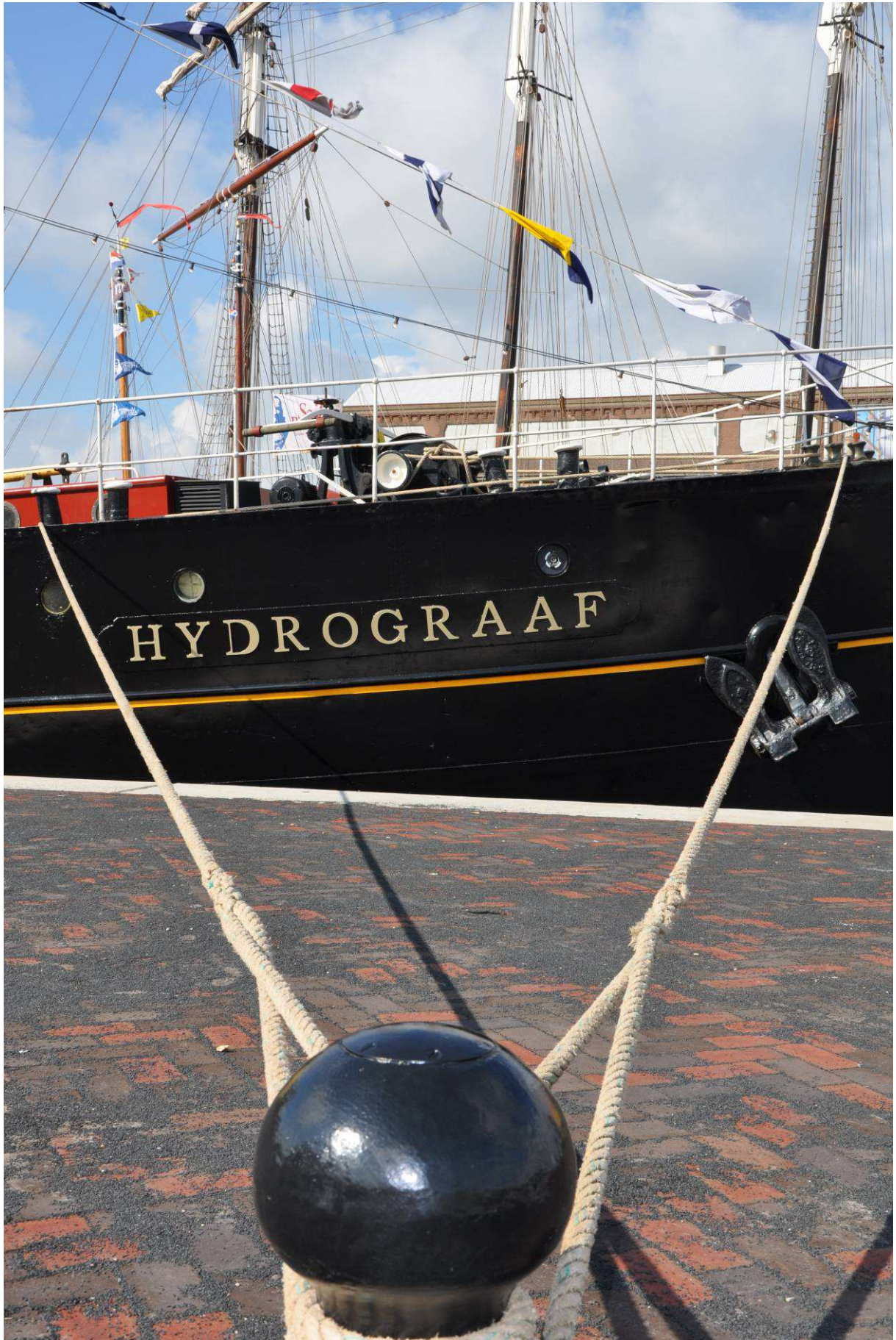
Maritiem heeft, in de letterlijke betekenis, primair te maken met de zee(vaart). De landelijke koepelorganisatie van maritieme branches in Nederland, de Stichting Nederland Maritiem Land (NML), geeft aan dat de maritieme cluster uit de volgende primaire sectoren bestaat.

- Zeevaart
- Binnenvaart
- Visvaart
- Waterbouw
- Havens
- Maritieme recreatie & toerisme (pleziervaart, cruises e.d.)
- Offshore
- Koninklijke Marine
- Scheepsbouw
- Maritieme toeleveranciers & dienstverleners

Deze primair maritieme sectoren hebben weer (ver)banden met onder andere onderwijs, historie en erfgoed, cultuur en evenementen, sport en spel, duurzaamheid en veiligheid, en met publieke diensten.

Deze nota geeft een beeld van de maritieme identiteit van Vlissingen, van de wijze waarop deze in lokaal, provinciaal, Nederlands en Europees beleid verankerd is en van de doelstellingen, kansen en speerpunten voor de nabije toekomst. Tevens gaat de nota in op te ontwikkelen activiteiten. Vele van deze activiteiten verwachten we in eigen beheer en in samenwerking met andere (maritieme) organisaties te kunnen uitvoeren. Voor een beperkt aantal activiteiten is, in de periode van 2014 tot en met 2016, jaarlijks een budget nodig, van om en nabij de € 20.000. In de gemeentelijke begroting is dit reeds verankerd.

Samenvatting

Deze maritieme nota is onder andere een uitwerking van een aktiepunt uit de *Beleidsnota toerisme 2011 – 2015*, en gaat nog een stapje verder. De nota geeft enerzijds een beeld van verschillende onderdelen van de maritieme identiteit van Vlissingen en hoe deze verankerd zijn in eigen beleid en in dat van andere organisaties. Anderzijds gaat de nota in op de speerpunten voor de periode 2013 tot en met 2016.

De maritieme identiteit van Vlissingen komt tot uitdrukking in allerlei aspecten. Deze liggen bijvoorbeeld op het gebied van de (zee)havens, het loodswezen, de visserij, de Koninklijke Marine, scheepsbouw en –onderhoud, maritieme toeleveranciers, (water)veiligheid, pleziervaart, rivier- en zee cruises, het maritieme onderwijs, maritieme historie en erfgoed, evenementen en sport en spel. We behoren immers tot het derde havengebied en tot de tweede loodsregio van Nederland; onze vismijn is de derde van Nederland en in onze Binnenhavens bevinden zich bekende bouwers van megajachten en marineschepen. In de Buitenhaven meren de eerste zee cruiseschepen af en op niet al te lange termijn verwachten we daar een uitbreiding van de kazerne met het Korps Mariniers. Aan de boulevard vinden we een zeevaartschool en in het Scheldekwartier treffen we maritiem erfgoed. Het Dok van Perry en de hallen van de voormalige scheepswerf De Schelde zijn daar voorbeelden van. En zo kunnen we nog even doorgaan.

Een deel van de maritieme identiteit is verankerd in eigen beleid en in dat van organisaties uit onze (directe) omgeving. Hoe meer kilometers deze partners van Vlissingen verwijderd zijn hoe minder van deze verankering sprake lijkt.

Met het beeld van de maritieme identiteit van Vlissingen en van haar omgeving voor ogen, is het mogelijk om speerpunten voor de periode van 2013 tot en met 2016 te formuleren. Vlissingen stelt daarbij de volgende doelstellingen.

- a. Vergroten van de bekendheid van de maritieme identiteit van Vlissingen;
- b. Vergroten van de maritieme bedrijvigheid en werkgelegenheid;
- c. Groei van het aantal bezoekers via het water.

Bij het vergroten van de bekendheid van de maritieme identiteit van Vlissingen liggen de prioriteiten op de inzet van ambassadeurs, op het ontwikkelen van een maritieme webpagina en een factsheet, en op het profileren van Vlissingen tijdens evenementen. Verder richten we ons op het uitbreiden van ons eigen netwerk (zowel in Vlissingen als daarbuiten), op het enthousiasmeren van maritieme instanties en bedrijven voor deelname aan maritieme activiteiten buiten Vlissingen en op het periodiek blijven verzamelen van kennis en cijfermateriaal.

Bij het vergroten van de maritieme bedrijvigheid en werkgelegenheid richt de Gemeente zich ook op haar rol als aandeelhouder in organisaties als de NV Economische Impuls Zeeland, de NV Zeeland Seaports en in de Zeeuwse Visveilingen Vlissingen BV. Vanuit die hoedanigheid lijkt het mogelijk om nieuwe ontwikkelingen op gang te laten brengen. Zo gaan we met hen in overleg over de ontwikkeling van een maritieme broedplaats en over de vestiging van nieuwe bedrijven. Bij Zeeland Seaports vragen we aandacht voor offshore, containerisatie, maritiem onderhoud en voor het FES-project. Bij de visserij zien we kansen voor de vestiging van nieuwe (visverwerkende) bedrijven, en voor toeristische activiteiten. Het gaat hierbij om activiteiten die niet direct aan een specifiek jaar zijn toe te wijzen.

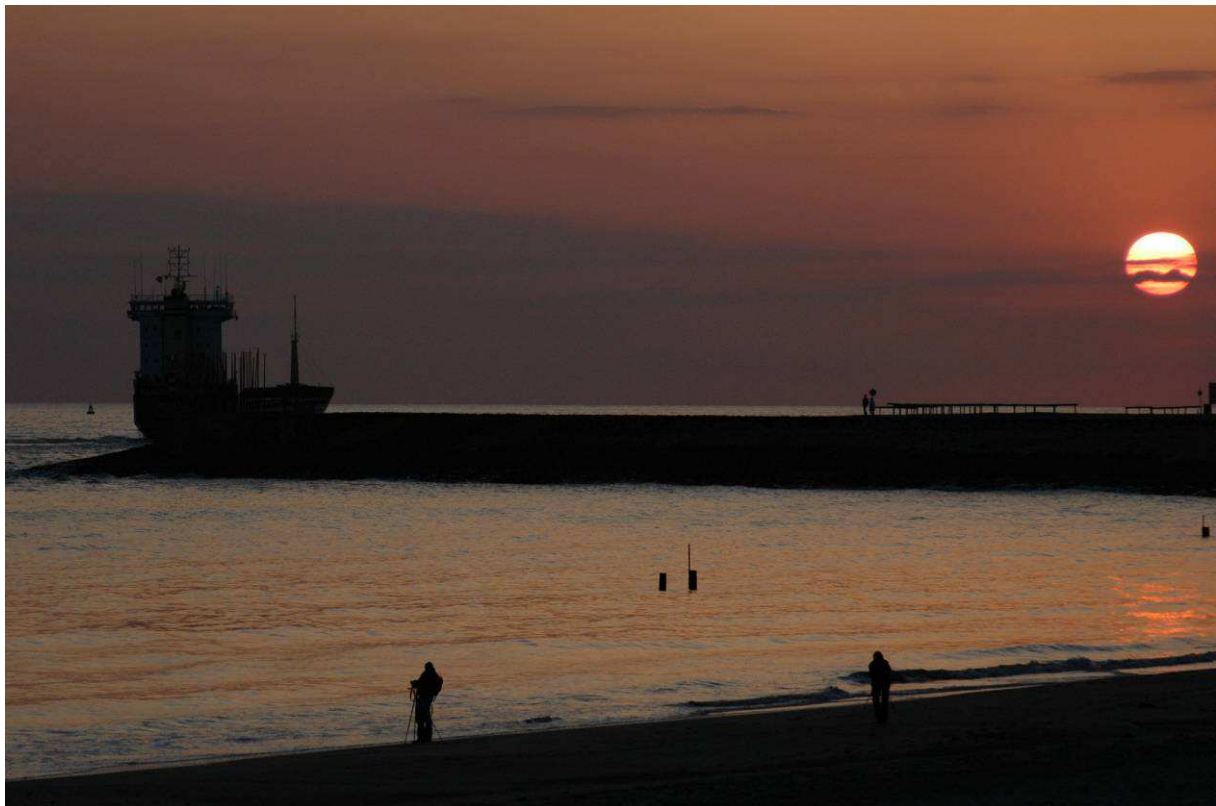
Een groei van het aantal bezoekers via het water kan bereikt worden via de cruisevaart, via de dagen de chartervaart, en via de zeezeilvaart en andere watersporten. Voor de cruisevaart is het van belang dat de komende jaren ingezet wordt op het continueren van de promotie van Vlissingen in (inter)nationaal verband. In 2013 werd al ingezet op het ontwikkelen van een cruisewebsite, een

excursiepakket en op een specifieke riviercruisereis *Rondje Zeeland*. Dit, omdat in 2013 daarvoor budget beschikbaar werd gesteld door de Provincie Zeeland.

Bij de dag- en chartervaart lijkt vooral het activeren van het eigen maritieme netwerk een mogelijkheid om meer van dergelijke schepen aan Vlissingen te binden. Dit is een proces dat zich door de jaren heen ontwikkelt. Bij de zeezeilvaart en andere watersporten lijken tenslotte kansen te liggen voor (inter)nationale oriëntatie.

Complementair aan de drie doelstellingen zien we nog andere oriëntatiemogelijkheden voor Vlissingen als maritieme stad. Deze liggen op het gebied van het beheer van de Binnenhavens, op dat van maritiem onderwijs, maritiem erfgoed, duurzaamheid en maritieme veiligheid. Zo willen we de best practices van een havenbeheerplan onderzoeken en zien we mogelijkheden voor het maritieme onderwijs in Vlissingen zich verder te verbreden. Tevens zien we kansen om het Vlissingse maritieme erfgoed onder één noemer te brengen en de mogelijkheden van inbedding van ons maritieme erfgoed in het Rijks Cultureel Erfgoed te onderzoeken. Tenslotte wordt geadviseerd om de kansen en mogelijkheden op het gebied van duurzaamheid en maritieme veiligheid nader te onderzoeken.

Vele van deze activiteiten kunnen we in eigen beheer en in samenwerking met andere (maritieme) organisaties uitvoeren. Voor een zeer beperkt aantal activiteiten is, in de periode van 2014 tot en met 2016, jaarlijks een budget nodig van om en nabij de € 20.000. Voorbeelden hiervan zijn het lidmaatschap van de Zeeland Port Promotion Council en van Zeeland Maritiem, het jaarlijks deelnemen aan maritieme beurzen en evenementen en aan het verstrekken van een jaarlijkse bijdrage aan de promotie van Vlissingen als aantrekkelijke regio voor cruises. Dit bedrag is reeds gereserveerd in de gemeentelijke begroting voor deze jaren.

Hoofdstuk 1 Maritieme identiteit Vlissingen

Vele van de in de inleiding aangegeven maritieme sectoren en overige aspecten maken deel uit van de Vlissingse maritieme identiteit. Concreet bestaat de integrale identiteit uit het volgende feitenmateriaal.

- Primaire maritieme sectoren
  - Zee- en binnenvaart
    - 50.000 scheepsbewegingen jaarlijks op Westerschelde.
    - Zeevaart: 2 koopvaardijreders, 1 reder op het gebied van poolexpedities.
    - Geen binnenvaartreders gevestigd
  - Zeehavens -
    - Vlissingen behoort tot het derde havengebied van Nederland. -
    - De Gemeente Vlissingen is participant in de GR Zeeland Seaports. -
    - Aantal bedrijven: 79 (*) -
    - Directe werkgelegenheid: 6.141 fte (*) -
    - Indirecte werkgelegenheid: 3.501 fte (*) -
    - Directe toegevoegde waarde: € 710 miljoen (*) -
    - Indirecte toegevoegde waarde: € 377 miljoen (*) -
    - Aan- en afvoer over zee: 33,9 miljoen ton (*) -
    - (*) Bron: Havenmonitor 2011, de economische betekenis van de Nederlandse zeehavens, Erasmus Universiteit Rotterdam. NB: cijfermateriaal geldt alleen voor Vlissingen.
  - Loodsen
Vlissingen behoort – met een aantal van 163 registerloodsen - tot de tweede loodsengenregio van Nederland. Bron: website Loodswezen.
  - Visserij, gevestigd in de Binnenhavens van Vlissingen.
    - In Vlissingen bevindt zich, qua marktaandeel, de derde vismijn van Nederland.
    - De Gemeente Vlissingen is voor 65 procent aandeelhouder in de Holding Zeeuwse Visveilingen BV
    - Noordzeevis: tong, schar, schol, tarbot, griet, kabeljauw, rode poon, wijting, zeebaars.
    - Aantal schepen: 7 grote kotters en 5 eurokotters
    - Sportvissers: visbootclub Deurloo. Zo'n 60 kleine sportvisbootjes; zo'n 3 charterschepen voor sportvissen op Westerschelde en Noordzee
    - Werkgelegenheid: ongeveer 100 man personeel (inclusief op de schepen)
    - Onderwijs: zeevaartschool verzorgt MBO-opleidingen voor de visvaart.
  - Koninklijke Marine
    - In de Buitenhaven bevindt zich een vestiging van de Koninklijke Marine (KM).
    - Deze krijgt uitbreiding door de komst van het Korps Mariniers uit Doorn.
    - In 2013 bestond de zeemacht 525 jaar. Het startsein hiervoor werd gegeven op 8 januari 2013, ook in Vlissingen. Tijdens Sail 2013 vonden in dat kader meer activiteiten plaats.

- Scheepsbouw en -reparatie
  - Amels was in 2012 – op basis van haar orderportefeuille - de grootste megajachtbouwer van Nederland. Nederland staat wereldwijd op de tweede plaats, na Italië.
  - Damen Schelde Naval Shipbuilding is de enige werf voor de bouw van marineschepen in Nederland.
  - Damen Shiprepair in Vlissingen-Oost draagt zorg voor de reparatie, het onderhoud en de refit van allerlei soorten schepen (visserij, koopvaardij, zeilen binnenvaart) en (offshore)platformen.

- Maritieme dienstverleners

In Vlissingen zijn diverse maritieme dienstverleners gevestigd (uitzendbureaus, uitgever glossy magazines, toeleveranciers voor scheeps- en jachtbouw en – onderhoud, sleepbedrijf, watertaxi).

- Waterveiligheid

Vlissingen participeert in de landelijke Deltacommissie. Vlissingen staat model voor andere kustplaatsen in Nederland omdat bebouwing op de boulevard van Vlissingen in de toekomst flexibel aangepast kan worden aan de zeespiegelstijging.

- Maritieme recreatie & toerisme
  - In Vlissingen meren de eerste zee- en riviercruiseschepen af.
  - In twee jachthavens (De Ruyter & WSV De Schelde) vinden zo'n 150 pleziervaartuigen hun plaats.
  - In 2012 zijn de eerste maritieme bedrijvenexcursies gestart. Aantal deelnemers: 362, verdeeld over vier afvaarten.
  - In 2012 vond een aantal afvaarten tussen Vlissingen en Antwerpen plaats.
  - Het Kanaal door Walcheren is vooral voor de pleziervaart van belang. Met de introductie van een "blauwe golf" is het voor de pleziervaart mogelijk om in een uur tijd van Vlissingen naar Middelburg en vice versa te varen.

- Maritieme historie & erfgoed
  - Het Dok van Perry is het oudste droogdok van West-Europa.
  - Vlissingen geniet bekendheid vanwege zeehelden zoals Michiel Adriaenszoon De Ruyter, Frans Naerebout, Johan Evertsen en Jacob Hobein.
  - Scheldekraan en gebouwen De Schelde: Machinefabriek, Timmerfabriek, Zware-Plaatwerkerij.
  - Activiteiten Stichting Scheepsbouwgeschiedenis Vlissingen.
  - Erfgoedschepen in Vlissingen: Clauda, Voorwaarts, Hermes.

- Publieke diensten
  - In Vlissingen zijn Rijkswaterstaat en het Schelde Coördinatiecentrum gevestigd.
  - De Binnenhavens zijn in eigendom van de Gemeente Vlissingen.

- Kenniswerf: maritiem onderwijs & onderzoek
  - Twee zeevaartscholen (MBO & HBO) in Vlissingen. Qua aantallen leerlingen nemen deze in 2012 de derde positie in Nederland in.
  - Het Maritiem en Logistiek College van Scalda leidt zo'n 240 MBO-studenten onder andere op voor beroepen in de zeevaart, waterbouw, offshore, binnenvaart en visserij. De Ruyter Academy leidt 205 studenten op HBO-niveau op.

- Het Kenniscentrum Binnenvaart en het project *Maritime Skills* zijn gelieerd aan Scalda. Het Kenniscentrum Duurzaam Schip en het logistiek expertise centrum zijn gelieerd aan de De Ruyter Academy.
  - De Delta Academy leidt zo'n 200 studenten op, onder andere voor aquatische ecologie en Deltamanagement.
  - Sealab: zilte experimenteerruimte voor studenten, bij Smart Services Boulevard.
  - Maritieme cursussen bij trainingscentrum in de Buitenhaven.
- Cultuur & evenementen
    - MuZEEum & Fort Rammekens. Aantal bezoekers (2012): 25.170.
    - Het Arsenal. Aantal bezoekers: 225.000 (2011).
    - Vlissingen Maritiem / Sail. Aantal bezoekers (2013): 300.000.
    - Rescue Vlissingen. Aantal bezoekers (2012): 75.000.
    - Open Havendag. Aantal bezoekers (2012): 15.000.
    - Dag van de Zeeuwse visserij. Aantal bezoekers (2012): 22.000.
  - Sport & spel
    - (Sloep)roeien. Negen sloeproeiteams in Vlissingen & Ritthem.
    - Bootvissen. Initiatief, vanuit Binnenhavens, is gestart.
    - Scoutinggroep de Watergeuzen. In Binnenhaven korpsschip scouting.
    - Modelboten. In Vlissingen: Scheeps Modelbouw Vereniging.
    - Kanaalzwemmen: internationaal evenement in Kanaal door Walcheren.

Hoofdstuk 2 Maritiem Vlissingen, in beleid en omgeving

Verschillende onderdelen van maritiem Vlissingen zijn verankerd in eigen beleid en in dat van haar omgeving. In Vlissingen beleid zijn delen van de maritieme identiteit van Vlissingen terug te vinden in de Structuurvisie, in de Beleidsnota toerisme 2011 – 2015, in de Cultuurnota 2010 – 2014, in de Woonvisie, in de Ontwikkelingsvisie Scheldekwartier Vlissingen en in de Visie Binnenhavens. Datzelfde geldt voor de communicatiemiddelen die in het kader van citymarketing worden ingezet, zoals in het DNA-boek, in de brochure en in de promotiefilm van Vlissingen.

In provinciaal beleid zijn enkele maritieme karakteristieken van Vlissingen terug te vinden in bijvoorbeeld het Omgevingsplan 2012 – 2018. Vlissingen staat daarin aangegeven als maritieme stad en als *stad aan zee*. De ontwikkeling van de Buitenhaven komt aan bod, alsmede laad- en loslocaties voor de binnenvaart, het stimuleren van visserij en aquacultuur en de ontwikkeling van het Slogebied. Ook de inpassing van een marinierskazerneterrein heeft in het Omgevingsplan haar plek.

In de Economische agenda 2012 – 2015 zet de Provincie Zeeland in op de overslag van containers, op multimodaliteit (water, spoor, weg, buis), goede binnenhavens, goed geschoold personeel en een goede toegankelijkheid van de havens. Vlissingen wordt genoemd als visserij- en als havenplaats. Het Zeeuwse havengebied (Vlissingen, Terneuzen en Kanaalzone) krijgt door het nieuw te graven kanaal tussen de Seine en de Schelde een zeer strategische ligging.

Andere beleidsstukken van de Provincie Zeeland zijn het *Masterplan Watersport* en het Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan 2009 – 2012. Voor Vlissingen ziet de Provincie in die documenten kansen voor zee- en riviercruises, voor de zeezeilvaart en voor jachthavens, voor de visserij en aquacultuur en voor de verdere ontwikkeling van de zeehavens.

Vlissingen is verder verankerd in het Strategisch Masterplan 2008 – 2020 van Zeeland Seaports (ZSP). ZSP richt zich daarin onder andere op de instandhouding en ontwikkeling van de havenclusters van Vlissingen en Terneuzen en stelt het handhaven en stimuleren van bedrijvigheid en werkgelegenheid daarbij centraal. ZSP zet in Vlissingen-Oost in op containerisatie, op wachtplaatsen voor de binnenvaart en op een diepgang tot 17,5 meter. Ook de verdere ontwikkeling van de Buitenhaven komt aan bod, met daarin aandacht voor zee-cruises.

Ook in de *Investeringsagenda 2012 – 2020* van de Z4, een samenwerkingsverband tussen de vier Zeeuwse steden Goes, Middelburg, Terneuzen en Vlissingen, wordt aandacht besteed aan enkele maritieme aspecten van Vlissingen. Voorbeelden hiervan zijn de zeehavens van Zeeland Seaports, voor maritieme bedrijvigheid en werkgelegenheid, de strategische positie van deze havens, ook zodra een nieuw kanaal tussen de Seine en Schelde is aangelegd en projecten als Yacht Valley, Sealab, Kenniswerf en marina Scheldekwartier.

Verder nemen de Zeeuwse havens een strategische positie in tussen de wereldhavens van Antwerpen en Rotterdam. Dit gebied staat bekend als de Rijn-Schelde-Delta. De havens in dat gebied zijn goed voor zo'n 20 procent van de totale overslag in Europa. Zes provincies uit België en Nederland werken, onder de noemer Vlaams-Nederlandse samenwerking, samen om het gebied verder te ontwikkelen en te profileren. In dat kader is eind 2011 een ruimtelijk-economische en logistieke analyse voor 2040 opgesteld, waarin Vlissingen als zeehaven verankerd is.

Op landelijk niveau worden met name de zeehavens van Vlissingen enkel genoemd in nota's van het ministerie van Infrastructuur & Milieu. Voorbeelden hiervan zijn de nota "Zeehavens", het rapport "Regie op knooppunten" en de beleidsbrief. Het dossier van de verplaatsing van de marinierskazerne van Doorn naar Vlissingen is in handen van het ministerie van Defensie. Tot slot is Vlissingen ook verankerd in het programma van de Deltacommissaris. Met de bebouwing op de boulevard, waarbij

al rekening is gehouden met een stijging van de zeespiegel, speelt Vlissingen in Nederland een voorbeeldfunctie voor andere badplaatsen.

De Gemeente Vlissingen is verder lid van KIMO Nederland & België. KIMO is een vereniging van kustgemeenten die tegen de vervuiling van onder andere de Noordzee strijdt. Bij het project “Fishing for litter” dragen vissers (uit Vlissingen) ervoor zorg dat geloosd afval van andere schepen in grote zakken aan land wordt afgegeven.

Vlissingen wordt tenslotte een enkele keer genoemd in rapporten in relatie tot het Europees visserijbeleid.

Hoofdstuk 3   **Wat te bereiken, waarom, hoe verwachten we dat te doen, en hoeveel kost dat?**

Met al de kennis uit de hoofdstukken 1 en 2 beschrijven we in dit hoofdstuk hetgeen de Gemeente Vlissingen, ofwel alleen ofwel in samenwerking met verschillende partners de komende jaren wil en kan bereiken. Die partners kunnen de eigen burgers zijn, het onderwijs en het bedrijfsleven, culturele instellingen, andere overheden of belangenorganisaties.

Ook van belang is hoe de rol van de Gemeente Vlissingen eruit ziet. De rol van de Gemeente beperkt zich veelal tot de FORS activiteiten: **F**aciliteren, **O**ndersteunen, **R**egisseren, **S**timuleren. Die rol bepalen we vaak op basis van vraag van organisaties, veelal van het bedrijfsleven. We nemen primair niet zelf het initiatief als het om marktactiviteiten gaat.

⇒ **Wat** willen we bereiken?

Tot en met 2016 richt Vlissingen zich op de volgende doelstellingen.

- I.   Vergroten van de bekendheid van de maritieme identiteit van Vlissingen;
- II. - Vergroten van de maritieme bedrijvigheid en werkgelegenheid;
- III. - Groei van het aantal passagiers via het water.

⇒ **Waarom** willen we deze doelstellingen bereiken?

We zijn van mening dat de maritieme identiteit van Vlissingen nergens in Zeeland zo verwoord staat als in deze nota. We mogen dit best uitdragen en aan de buitenwereld laten zien. Daarnaast zien we dat andere maritieme regio's in Nederland zich ook profileren. Waarom zou de regio Vlissingen dan achterblijven?

De afgelopen paar jaar heeft Vlissingen te maken gekregen met het faillissement van een paar grote bedrijven. Dit heeft ook geleid tot een toename van de werkloosheid. Vlissingen wil dergelijke klappen proberen op te vangen door meer bedrijven binnen haar gemeentegrenzen te trekken en, daarmee samenhangend, ook nieuwe werkgelegenheid. Elders in Nederland zijn initiatieven bekend waarbij voormalige scheepsbouwlocaties zijn omgetoverd tot broedplaatsen voor nieuwe bedrijven, samen met het onderwijs uit die regio. Afgevraagd kan worden waarom dit ook niet in Vlissingen mogelijk zou zijn? Dat daarbij de scope op maritieme bedrijvigheid ligt, hangt ook weer samen met (het vergroten van) de maritieme identiteit van onze gemeente.

Nieuwe kansen liggen er ook om meer toeristen via het water aan Vlissingen te binden. De afgelopen paar jaren ontving Vlissingen al de eerste rivier- en zee cruiseschepen. Als we de Nederlandse en Europese cruiseorganisaties mogen geloven dan zal de komende jaren sprake zijn van een forse toename van het aantal cruisereizigers dat een bezoek aan een locatie in Europa zal brengen. Aan de investeringen die Vlissingen in faciliteiten voor zee cruiseschepen in de Buitenhaven wil plegen, zal een vervolg moeten worden gegeven. Anders zijn al die inspanningen voor niets geweest. Vlissingen richt zich daarnaast nog op de dag- en op de chartervaart en op de zeezeilvaart. Waarom? Omdat uit onderzoek en uit een experiment is gebleken dat ook dit doelgroepen zijn die, met relatief weinig middelen, aan Vlissingen gebonden kunnen worden.

⇒ **Hoe** bereiken we deze doelstellingen?

In deze paragraaf relateren we de uit te voeren activiteiten aan de hierboven aangegeven doelstellingen.

Doelstelling I: vergroten bekendheid maritieme identiteit van Vlissingen

Identiteit vormt een belangrijke basis voor communicatie en promotie. Zoals al in hoofdstuk 2 aangegeven, is een deel van onze maritieme identiteit geborgd in verschillende nota's, visies en andere beleidsstukken. Het is in ieder geval van belang dit de komende jaren zo te houden. Van belang is ook dat de rest van de maritieme identiteit daarin aan bod gaat komen. Niet in elke relevante nota staat bijvoorbeeld de rol van de Koninklijke Marine en de verhuizing van het Korps Mariniers genoemd. Andere voorbeelden betreffen de aantallen scheepsbewegingen op de Westerschelde, de importantie van loodsenregio, visserij, scheepsbouw en –onderhoud, dienstverleners, het maritieme onderwijs als onderdeel van de Kenniswerf, het maritieme erfgoed, de maritieme evenementen et cetera.

Verankering van een identiteit in nota's en visies is een belangrijk gegeven. Frequent communiceren over (versterking van) die maritieme identiteit, hoe en met wie, is tenminste zo belangrijk. In het verlengde hiervan worden de volgende activiteiten voorgesteld.

- Inzetten van ambassadeurs;
- Inzetten van digitale media en digitale factsheet;
- Aansluiten bij maritieme (kennis)netwerken;
- Stimuleren van bedrijven en instellingen voor deelname aan maritieme evenementen;
- Periodiek verzamelen gegevens maritieme identiteit.

Enthousiasmeren van ambassadeurs -

Bij de Gemeente Vlissingen zijn zo'n 400 ambtelijk medewerkers, een College van Burgemeester & Wethouders en leden van de Gemeenteraad actief. In Vlissingen zelf wonen tegen de 45.000 burgers. - Daarnaast vragen jaarlijks diverse stichtingen, verenigingen en andere instellingen subsidie bij de Gemeente aan. Een ieder van hen heeft weer een eigen netwerk. Dat geldt ook voor organisaties - zoals bijvoorbeeld Zeeland Seaports (ZSP), de NV Economische Impuls Zeeland en de Zeeland Port - Promotion Council (ZPPC). Via dit netwerk kan Vlissingen als maritieme stad (verder) op de kaart - gezet worden. Alleen al het simpel benoemen van Vlissingen als maritieme stad is daar een - voorbeeld van. -

Inzetten digitale media en factsheet(s) -

Ter ondersteuning van onze ambassadeurs ontwikkelen we in eigen beheer de volgende - communicatiemiddelen. -

- Maritieme webpagina;
- Digitale factsheet met feitelijke gegevens van de maritieme identiteit van Vlissingen;
- Digitale handtekening "Vlissingen, dé maritieme stad".

De maritieme webpagina koppelen we in eerste instantie aan de website van de Gemeente Vlissingen. In samenspraak met maritieme organisaties in Vlissingen onderzoeken we vervolgens of een gezamenlijk gedragen maritieme website tot de mogelijkheden behoort. Een voorbeeld van een dergelijk initiatief is dat van de Drechtsteden. Zie ook www.drechtstedenmaritiem.nl.

De digitale factsheet is een korte brochure waarin, op maximaal twee pagina's, alle feiten van de maritieme identiteit van Vlissingen zichtbaar zijn. Het document bevat de informatie als vermeld onder hoofdstuk 1 van deze nota. Deze factsheet wordt geplaatst op de maritieme webpagina.

De digitale handtekening tenslotte kan een korte tekst "Vlissingen, dé maritieme stad" omvatten met een verwijzing naar de maritieme webpagina van de Gemeente Vlissingen, en is te plaatsen onder elk e-mailbericht, van wie dan ook.

Aansluiten bij maritieme (kennis)netwerken

Binnen de gemeentegrenzen van Vlissingen zijn een paar maritieme netwerkorganisaties actief. Een voorbeeld daarvan is de Zeeland Port Promotion Council. De Gemeente Vlissingen is daar nog geen lid van. Een ander voorbeeld is Zeeland Maritiem, zie ook www.zeelandmaritiem.net, een netwerkplatform dat haar basis heeft bij de zeevaartschool in Vlissingen. Geadviseerd wordt de Gemeente Vlissingen in beide te laten participeren.

Zoals eerder gesteld, is Vlissingen onderdeel van een omgeving, van een groter geheel. Het is van belang dat Vlissingen zich, naast lokale, ook in andere organisaties en activiteiten positioneert en weet wat er landelijk en Europees in de verschillende maritieme sectoren speelt. Een voorbeeld hiervan is dat de Europese Commissie een geïntegreerd maritiem beleid heeft ontwikkeld. In dat beleid richt Europa zich op groei in de maritieme sectoren (vervoer over zee, kusttoerisme, windenergie op zee, ontzilting, visserij) als geheel. Ook richt het Europese maritieme beleid zich de komende jaren op het onderwerp van ruimtelijke ordening, met name op het plannen en reguleren van alle menselijke activiteiten op zee.

Stimuleren van bedrijven en instellingen voor deelname aan maritieme evenementen

Op landelijk, Europees en internationaal niveau roepen diverse maritieme instanties gemeenten, bedrijven en het onderwijs op om aandacht te besteden aan de maritieme wereld. Landelijk gaat het bijvoorbeeld om de *Maritieme Week*, *Maritime Hotspots*, het *Maritime Awards Gala*, opgezet door maritieme belangenorganisaties zoals Scheepsbouw Nederland en de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders. Op Europees niveau wordt elk jaar op 20 mei aandacht gevraagd voor de *Europese Maritieme Dag*. En op internationaal niveau vraagt de International Maritime Organisation jaarlijks – in september – via de *World Maritime Day* aandacht voor de maritieme wereld. De Gemeente Vlissingen, ZSP en de ZPPC kunnen maritieme bedrijven en instellingen hierop attenderen en stimuleren aan dergelijke activiteiten te gaan deelnemen. Daarnaast kan Vlissingen, eventueel samen met de ZPPC en ZSP, als bezoeker naar maritieme symposia of beurzen en evenementen gaan, of daaraan actief deelnemen.

Voor Vlissingen was 2013 een bijzonder maritiem jaar waarin verschillende maritieme activiteiten plaats vonden. Zo meerden eind juli, in het kader van een reünie van de Landelijke Vereniging tot Behoud van het Historisch Bedrijfsvaartuig, zo'n 180 historische bedrijfsvaartuigen in de Binnenhavens af. Van 22 tot en met 25 augustus vond verder de grote Sail de Ruyter Zeeland plaats. Onderzoek wees uit dat zo'n 300.000 bezoekers bij de verschillende activiteiten aanwezig waren. Gedurende diezelfde dagen vierde ook de Koninklijke Marine in Vlissingen dat 525 jaar geleden de eerste admiraliteitssteden werden opgericht. Vlissingen profileerde zich tijdens Sail op verschillende manieren waarbij met name het maritieme karakter van de gemeente werd benadrukt.

Periodiek verzamelen gegevens maritieme identiteit

Feitenmateriaal staat aan de basis van het bepalen van de huidige maritieme identiteit (zie hoofdstuk 1). Vaak staat het ook aan de basis om nieuw beleid te kunnen formuleren. Gegevens als omzet, werkgelegenheid, toegevoegde waarde en dergelijke zijn daarvoor vaak van belang. Geadviseerd wordt dit feitenmateriaal periodiek te blijven verzamelen.

Kort samengevat: welke activiteiten verwachten we uit te voeren, wie doet dat wanneer, en welke kosten (nieuw budget) verwachten we hiervoor?

Doelstelling I: vergroten bekendheid maritieme identiteit Vlissingen	Wie?	Wanneer?	Frequentie	€
- Blijven(d) verankeren maritieme identiteit in eigen beleid(snota's) en in dat ((die) van andere organisaties	Gemeente	2013 - 2016	Continue	0
- Enthousiasmeren van ambassadeurs	Gemeente / ZPPC / ZSP	2013 - 2016	Continue	0
- Inzetten van digitale media				
a. Maritieme webpagina	Gemeente	2014	1x	0
b. Digitale factsheet	Gemeente	2014	1x	0
c. Digitale handtekening e-mailberichten	Gemeente	2014	1x	0
- Aansluiten bij maritieme (kennis)netwerken				
a. Lidmaatschap Zeeland Port Promotion Council	Gemeente	2014 - 2016	Jaarlijks	2.200
b. Lidmaatschap Zeeland Maritiem	Gemeente	2014 - 2016	Jaarlijks	300
c. Organisatie netwerkbijeenkomst Zeeland Maritiem	Gemeente	2015	1x	2.500
- Stimuleren van bedrijven en instellingen voor deelname aan landelijke en Europese maritieme evenementen (maritieme week, Europese Maritieme Dag, World Maritime Day)	Gemeente / ZPPC / ZSP	2014 - 2016	Jaarlijks	0
- Deelnemen aan symposia, beurzen en evenementen Vlissingen / Zeeland / landelijk	Gemeente	2014 - 2016	Jaarlijks	5.000
- Profileren "Vlissingen als dé maritieme stad (van Zeeland)" tijdens Sail 2013 en KM525	Gemeente	2013	1x	0
- Periodiek verzamelen gegevens maritieme identiteit	Gemeente	2013 - 2016	Jaarlijks	0

Doelstelling II: Vergroten van de maritieme bedrijvigheid en werkgelegenheid

Binnen de grenzen van de gemeente Vlissingen, inclusief het beheersgebied van Zeeland Seaports, zijn nu verschillende (maritieme) bedrijven en instellingen gevestigd. De afgelopen paar jaren is een aantal bedrijven failliet gegaan. Dit is ook ten koste gegaan van werkgelegenheid in de gemeente Vlissingen. Voorbeelden hiervan zijn Zalco en Thermphos.

In Zeeland zijn twee organisaties actief die zich, onder andere, richten op de acquisitie van nieuwe bedrijven van buiten Zeeland. Het gaat in dit geval om Zeeland Seaports (ZSP) en om de NV Economische Impuls Zeeland (Impuls). De Gemeente Vlissingen is in beide aandeelhouder. De Gemeente vindt het belangrijk dat meer nieuwe bedrijven zich binnen de eigen gemeentegrenzen gaan vestigen. Op initiatief van Impuls is bijvoorbeeld Dok41 in Vlissingen opgezet. Intussen hebben zich daar zo'n tien nieuwe bedrijven gevestigd. Met het aannemen van nieuw commercieel personeel bij Zeeland Seaports is het de verwachting dat meer nieuwe bedrijven zich ook in dat beheergebied zullen gaan vestigen.

Voor de verdere oriëntatie rond maritieme bedrijvigheid en werkgelegenheid binnen haar gemeentegrenzen wil Vlissingen kansen op de volgende gebieden laten onderzoeken.

- Maritieme broedplaats
- Korps Mariniers
- Zeehavens
- Visserij

Maritieme broedplaats

In Amsterdam en in Rotterdam zijn de oude scheepswerven van respectievelijk NDSM en RDM omgetoverd tot locaties voor multimedia en (creatieve) broedplaatsen, in combinatie met onderwijsfaciliteiten. In Vlissingen is de afgelopen jaren Dok41 opgezet, een broedplaats voor innovatieve ondernemingen.

De Gemeente Vlissingen is al een aantal jaar actief in de landelijke Deltacommissie. Vlissingen staat namelijk model voor andere kustplaatsen in Nederland omdat bebouwing op de boulevard van Vlissingen in de toekomst flexibel aangepast kan worden aan de zeespiegelstijging. De Delta Academy in Vlissingen participeert verder in allerlei andere gremia, actief op het gebied van water. Voorbeelden hiervan zijn de landelijke topsector water, het Kennis Netwerk Delta Water en het Netherlands Water Partnership.

In het verlengde van al deze activiteiten, en samenhangend met haar maritieme identiteit, wil Vlissingen laten onderzoeken of een maritieme broedplaats haalbaar is. Deze kan zich richten op bijvoorbeeld de scheepsbouw, pleziervaart of waterveiligheid. Samenwerking tussen het onderwijs, het bedrijfsleven en de overheid (drie O's) is daarbij van belang.

Korps Mariniers

De verhuizing van het Korps Mariniers van Doorn naar Vlissingen kan verder leiden tot de vestiging van nieuwe toeleverende bedrijven en instellingen. Het is zaak in een vroeg stadium in te springen op de vraag uit de markt, en nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid aan Vlissingen te binden. Daarnaast kan het van belang zijn om de medewerkers van het Korps Mariniers op (korte) termijn al te informeren over en te enthousiasmeren voor de woon-, werk- en recreatievoorzieningen in de gemeente Vlissingen.

Zeehavens

De zeehavens van Vlissingen behoren tot het derde havengebied van Nederland. Ongeveer een derde van de totale Vlissingse werkgelegenheid bevindt zich in die havens. Zeeland Seaports is begin 2011 verzelfstandigd. De Gemeente Vlissingen is al jaren participant in de Gemeenschappelijke Regeling Zeeland Seaports (GR ZSP) die sinds begin 2011 aandeelhouder in de NV Zeeland Seaports is.

De gemeente Vlissingen ziet kansen voor de verdere ontwikkeling van de zeehavens van Vlissingen op het gebied van

- offshore (wind)
- containerisatie
- (maritiem) onderhoud
- FES – project

Via haar aandeelhouderschap in Zeeland Seaports vraagt Vlissingen hiervoor aandacht.

Offshore

De laatste jaren is een toename zichtbaar van activiteiten op het gebied van de offshore (wind). Het kabinet Rutte II heeft bijvoorbeeld als doelstelling om in 2020 zestien procent energie duurzaam op te wekken. Wind op zee is een van de mogelijkheden. In het topsectorenbeleid (energie en water) van het Rijk is hiervoor aandacht. De offshore staat ook wel bekend als de *nieuwe maritieme motor*.

De Zeeuwse havens zijn een prima uitvalsbasis voor transporten naar de windmolenparken op de Noordzee. Dit komt door de open verbinding met de Noordzee en de diepgang van 16,5 meter. In Vlissingen-Oost is de Breakbulk and Offshore Wind (BOW) terminal opgezet. Vandaaruit worden onderdelen voor windmolens naar diverse locaties op zee vervoerd. Overigens wordt opgemerkt dat offshore niet alleen betrekking heeft op windmolens maar ook op gas- en olieboorplatformen. De toevoeging van bijvoorbeeld een landingsplaats voor helicopters kan nog voor extra toegevoegde waarde zorgen.

Containerisatie

In het Strategisch Masterplan 2008 – 2020 zette Zeeland Seaports onder andere al in op de verwerking van containers in de Zeeuwse havens. Bekende voorbeelden hiervan zijn de Verbrugge en Westerschelde containerterminal. Wereldwijd is een trend zichtbaar dat steeds meer goederen via containers vervoerd worden. Daarnaast is een tendens zichtbaar dat de zeeschepen steeds groter worden. Daaraan gerelateerd moet ook de

diepgang van de vaarwateren en havens continue aangepast worden. Feit is ook dat de kosten van bunkering / brandstof steeds verder toenemen. Voor rederijen kan het daardoor aantrekkelijk zijn hun containers al in de monding van de Westerschelde te laden en te lossen. Via binnenvaartshuttles kunnen ze vervolgens verder naar het achterland vervoerd worden.

Maritiem onderhoud

In Zuid-Nederland is een aantal jaar geleden een initiatief gestart om de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland te ontwikkelen en te profileren op het gebied van maintenance / onderhoud. Volgens dit initiatief, onder de naam World Class Maintenance, kan de regio Zeeland zich specialiseren op het onderhoud van schepen en windmolens. Op de Noordzee bevinden zich diverse gas- en olieboorplatforms die op termijn onderhoud, levensduurverlenging of ontmanteling behoeven. Hier gaan miljarden euro's in om.

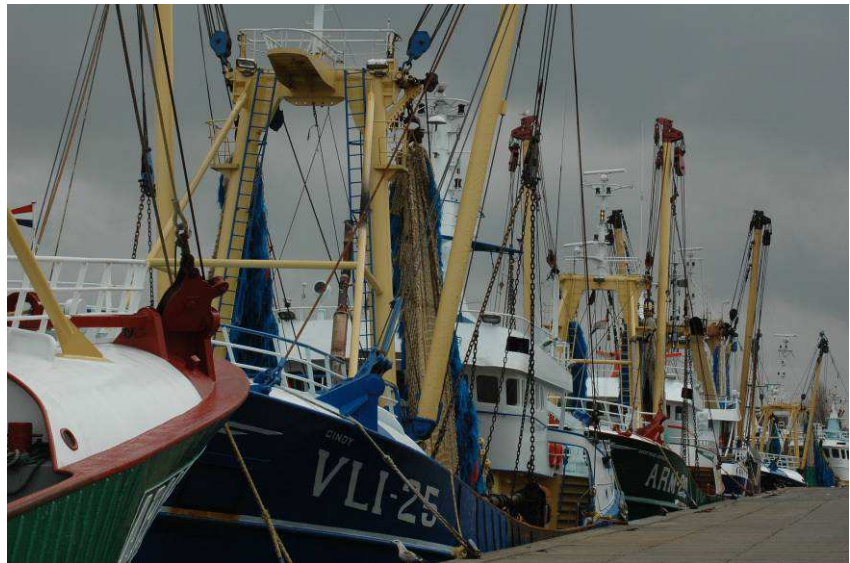

Project FES

De gemeente Vlissingen is, samen met de Provincie Zeeland en Zeeland Seaports, partner in een project waarbij het gebied rondom de Buitenhaven verder wordt ontwikkeld. Dit project is ingediend bij het Fonds Economische Structuurversterking (FES) en is inmiddels toegekend. Een van de onderdelen heeft betrekking op de ontvangst van cruiseschepen.

Visserij -

Van oudsher is Vlissingen een vissersplaats. In 2012 behoort de Vlissingse vismijn tot de drie grootste van Nederland. De Gemeente Vlissingen is voor 65 procent aandeelhouder. In Vlissingen zijn op dit moment relatief weinig visverwerkende bedrijven gevestigd. Ook andere visgerelateerde activiteiten, zoals bijvoorbeeld een markt voor verse vis, ontbreken nog. Andere vissersplaatsen in Nederland zijn hier verder mee.

De gemeente Vlissingen ziet kansen voor de verdere ontwikkeling van de visserij in Vlissingen op het gebied van

- de vestiging van meer visverwerkende en visgerelateerde (toeristische) bedrijven.
- nieuwe initiatieven van ondernemers die zich bijvoorbeeld willen richten op alternatieve visprodukten.
- onderzoeken van de haalbaarheid van een visserij experience binnen de gemeentegrenzen.

Vestiging meer visverwerkende en visgerelateerde (toeristische) bedrijven

De gemeente Vlissingen, die voor 65 procent aandeelhouder in de Holding Zeeuwse Visveilingen BV is, is in 2013 overgegaan tot verkoop van de vismijn en omliggende gronden. De vismijn komt hiermee verder op afstand van de Gemeente te staan. De Gemeente biedt de vismijn hiermee ook de gelegenheid nieuwe activiteiten te ontwikkelen. Een voorbeeld hiervan is de realisatie van een horecagelegenheid en een bedrijfsverzamelgebouw. In dit gebouw komen loodsen voor rederijen, een servicebedrijf voor de visserij en de hoofdvestiging van de visserijcoöperatie. Dit laatste is ook in lijn met de Visie Binnenhavens, in 2011 vastgesteld door de Raad van Vlissingen. Deze visie geeft aan dat in de omgeving van de vismijn ruimte moet zijn voor gerelateerde bedrijvigheid en onderzoek, en mogelijk ook voor toeristische voorzieningen.

Alternatieve visprodukten

De visserij is een sector waarvoor het beleid veelal op Europees niveau geregeld wordt. De Europese Commissie streeft naar een nieuw beleid waarin ruimte komt voor verhandelbare visserijrechten en inbedding van de visserij in het veel bredere gemeenschappelijke maritieme beleid. Dit Europese visserijbeleid richt zich de komende jaren met name op duurzaamheid, op stimulering van kleinschalige visserij en op aquacultuur. De Gemeente Vlissingen is zich hiervan bewust en staat positief tegen ondernemers die initiatieven in deze richting willen ontwikkelen.

Visserij experience

Tot slot: medio februari 2013 werd aangekondigd dat de Timmerfabriek in Vlissingen in beeld is voor huisvesting van een visserij experience. De basis voor dit initiatief ligt bij de Provincie Zeeland. Deze heeft een inventarisatie laten uitvoeren naar de meest aantrekkelijke locatie hiervoor in Zeeland. Een combinatie van Breskens en Vlissingen werd daarbij genoemd. Een haalbaarheidsonderzoek moet uitwijzen welke organisatie de visserij experience in Vlissingen wil opzetten, welke activiteiten

daaronder komen te vallen, en of de beoogde locatie van de Timmerfabriek geschikt is. De Provincie Zeeland neemt hiervoor het initiatief.

Kort samengevat: welke activiteiten verwachten we uit te voeren, wie doet dat wanneer, en welke kosten (nieuw budget) verwachten we hiervoor?

Doelstelling II: vergroten maritieme bedrijvigheid en werkgelegenheid	Wie?	Wanneer?	Frequentie	€
- Maritieme broedplaats	3 O's	2014 – 2016	1x	
- <u>Korps Mariniers</u>				
a. Acquireren nieuwe bedrijven / toeleveranciers	Impuls	2013 – 2016	Continue	0
b. Medewerkers Korps Mariniers informeren over woon-, werk- en recreatievoorzieningen Vlissingen	Gemeente	2014 – 2016	Jaarlijks	0
- <u>Zeehavens</u>				
a. Verankeren offshore, containerisatie, maritiem onderhoud in masterplan Zeeland Seaports.	Gemeente	2013 – 2016	1x	0
b. Uitvoeren projectplan FES	Gemeente / ZSP / Prov. Zld		Continue	
- <u>Visserij</u>				
a. Faciliteren vestiging visverwerkende en visgerelateerde bedrijven	Impuls/Gemeente	2013 – 2016	Continue	0
b. Onderzoek naar invulling visserij experience	Gemeente / Prov	2013 – 2014	1x	0

Doelstelling III: groei van het aantal passagiers via het water

Sinds een paar jaar meren de eerste rivier- en zee cruiseschepen in Vlissingen af. Dit is onder andere het resultaat van de promotionele inspanningen die Zeeland Cruise Port sinds 2007 verzorgt. Deze organisatie neemt deel aan (inter)nationale cruisebeurzen en bezoekt touroperators en cruise-rederijen. De Provincie Zeeland, Zeeland Seaports en de Gemeente Vlissingen faciliteerden deze activiteiten tot op heden door onder andere budget voor promotionele activiteiten beschikbaar te stellen en door cruiseschepen zo optimaal mogelijk in de Buitenhaven te laten afmeren. Naast cruises liggen er kansen om nieuwe passagiers via het water voor Vlissingen te interesseren. Het gaat in dit geval om de dag- en de chartervaart, en om de zeezeilvaart.

Riviercruises

Vlissingen speelt al een aantal jaar een voortrekkersrol op het gebied van cruises. In Vlissingen is kennis over deze sector aanwezig en de Gemeente Vlissingen en de Provincie Zeeland werkten sinds 2011 samen om het cruiseproduct Zeeland verder te versterken. In dat kader werden in de tussenliggende periode de volgende activiteiten gerealiseerd.

- Cruisewebsite Zeeland www.cruiseportzeeland.com, inclusief excursiemogelijkheden en cruisereis *Rondje Zeeland / Deltarondje*.
- Promotie van Vlissingen als aantrekkelijke gemeente voor cruises.

De economische betekenis van de riviercruisevaart in Nederland bedraagt € 118,4 miljoen. Dit blijkt uit het rapport "Passagiersvaart, out of the blue: de economische betekenis van de passagiersvaart in Nederland", uitgevoerd door de Erasmus Universiteit Rotterdam en in opdracht van het Centraal Bureau voor de Rijn- en Binnenvaart (CBRB). Het merendeel van de riviercruises start in Amsterdam en in Arnhem. Vandaaruit worden rondjes gevaren naar allerlei locaties in Nederland en daarbuiten. In Amsterdam meren jaarlijks meer dan 1.400 riviercruiseschepen af.

In 2011 en in 2012 meerden 16 riviercruiseschepen in de Binnenhavens van Vlissingen af. Uit onderzoek blijkt dat het merendeel dit deed om er te overnachten of om snel passagiers te wisselen. In Middelburg, Veere en Terneuzen gaat het om een aantal van tussen de 70 à 90 schepen op jaarbasis. Zie ook het volgende overzicht.

Aantal riviercruiseschepen				
	2009	2010	2011	2012
Middelburg	nb	108	75	84
Schouwen Duiveland – Bruinisse	27	46	37	32
Schouwen Duiveland – Zierikzee	6	9	6	7
Terneuzen	nb	70	84	87
Veere	71	83	71	72
Vlissingen	nb	nb	16	16

Een verkenning van onder andere de Stichting Promotie Zeeland Delta naar de vaarroutes van verschillende riviercruiseschepen leverde op dat met name Middelburg en Veere geliefde excursielocaties zijn. Vlissingen, Terneuzen en Schouwen-Duiveland worden minder frequent bezocht. Om daar verandering in aan te brengen, werden in 2013 in samenwerking met al deze gemeenten een centrale cruisewebsite voor Zeeland ontwikkeld, nieuwe excursiepakketten en een specifieke *Delta- of Zeeland riviercruise*. Touroperators en cruiserederijen werden verder voor een promotietrip in Zeeland uitgenodigd. De kosten hiervoor werden bekostigd uit een budget dat de Provincie Zeeland tot en met 2013 beschikbaar heeft gesteld. Al deze inspanningen vormden een belangrijk onderdeel van de promotie van onder andere Vlissingen als aantrekkelijke gemeente voor riviercruises. Van belang daarbij is wel dat de promotie ook gedragen wordt door meer partners in Zeeland, ook na 2013.

Zeecruises

Wereldwijd varen zo'n 220 zeecruiseschepen en dit aantal groeit gestaag. De komende vijf jaar leveren Europese scheepswerven 24 nieuwe zeecruiseschepen, met een aanvullende capaciteit van 67.000 passagiers, af aan internationale cruiserederijen. Uit cijfers van de Europese Cruise Council (ECC) blijkt daarnaast dat de Europese cruise industrie € 36,7 miljard bijdraagt aan de Europese economie.

Uit ander cijfermateriaal van de ECC blijkt verder dat Europa een belangrijke bestemming voor -cruise-passagiers en schepen uit de hele wereld is. Hierdoor wordt veel in toerisme geïnvesteerd en -uitgegeven. In 2011 startten ongeveer 5,6 miljoen passagiers hun cruisevakantie in een Europese -

haven, een toename van 7,1 procent (2010). De industrie creëerde banen voor 315.000 mensen door heel Europa, tegen het jaar ervoor 308.000. Het Economisch Bureau van de ING (EB ING) en de Dutch Cruise Council verwachten eveneens een stijging van het aantal cruisevakanties in West-Europa. Het EB ING heeft het bijvoorbeeld over groeicijfers van meer dan tien procent per jaar vanaf 2010.

Bekende havens voor zeecruiseschepen in Nederland en België zijn Amsterdam (2013: 190 schepen), IJmuiden (2013: 40 schepen), Rotterdam (2013: 26 schepen) Antwerpen (2013: 16 schepen) en Zeebrugge (2013: 112 schepen). Vlissingen ontving in 2009, 2010, 2011 en 2013 één zeecruiseschip; in 2012 ging het om een aantal van twee schepen. Zeeland Cruise Port verwacht dat er in 2014 en in 2015 twee zeecruiseschepen in Vlissingen zullen afmeren. In de tussentijd is gebleken dat ook Delfzijl en Harlingen bezig zijn zich aan cruiserederijen te presenteren.

Op het moment dat een zeecruiseschip in de Buitenhaven afmeert, bezoeken de 800 tot 1.200 passagiers ervan diverse excursies. Deze vinden veelal plaats op locaties in Middelburg, Veere (inclusief Oosterscheldekering) en Schouwen-Duiveland. Ook locaties buiten Zeeland, bijvoorbeeld Antwerpen en Brugge, worden bezocht. Vlissingen zit hier niet in alle gevallen standaard bij. De Gemeente Vlissingen stelde dan vaak nog een klein bedrag beschikbaar om extra passagiers een bezoek aan haar Gemeente te laten brengen. Het is noodzakelijk dat hier verandering in komt.

De Raad van Vlissingen besloot in het voorjaar van 2013 tot het verder verbeteren van de afmeerfaciliteiten in de Buitenhaven. Verwacht wordt dat dit ertoe leidt dat meer zeecruiseschepen in de Buitenhaven zullen afmeren. Hiermee samenhangend is het van belang dat ook na 2013 de promotie van Vlissingen als aantrekkelijke haven voor cruises wordt gecontinueerd.

Dagvaart

De dagvaart organiseert tochten op schepen zonder overnachtingsfaciliteiten. Dit segment bestaat uit rondvaarten, dagtochten en uit evenementen. De markt voor dag- en rondvaarten is vergelijkbaar lucratief met de riviercruisevaart. De dagvaart in Nederland draagt voor € 127,2 miljoen bij aan de economische betekenis van de passagiersvaart. Dit blijkt opnieuw uit het rapport "Passagiersvaart: out of the blue".

In de Beleidsnota toerisme 2011 – 2015 is aangegeven dat Vlissingen onder andere dagvaarten tijdelijk stimuleert. In 2012 vond een aantal dagtochten plaats tussen Vlissingen en Antwerpen, in het kader van het project Stroomopwaarts & Stroomafwaarts. In oktober 2012 is verder gestart met een aantal rondvaarten in de havens van Vlissingen-Oost. Aan beide activiteiten heeft Vlissingen haar bijdrage geleverd. Deze activiteiten krijgen, op initiatief van marktpartijen, een vervolg.

Met de klassieke motorsleepboot Hermes, afgemeerd in Vlissingen, kunnen verder rondvaarten over de Westerschelde worden gemaakt. In 2011 had tenslotte het inmiddels vergane tallship de Astrid vaste ligplaats in Vlissingen.

Vanuit de achtergrond dat de dagvaart een lucratieve sector is, wil Vlissingen (laten) onderzoeken in hoeverre het mogelijk is om meer rederijen te interesseren voor dagvaarten vanuit Vlissingen. Een mogelijke invulling hiervan is dat de schepen van die rederijen vaste ligplaats in Vlissingen hebben en Vlissingen dus hun *thuishaven* is.

Chartervaart

De chartervaart bestaat van oorsprong uit oude omgebouwde zeilschepen die geschikt zijn gemaakt voor personenvervoer. Tegenwoordig zijn er ook veel oudere motorvrachtschepen die worden omgebouwd tot passagiersschepen. De chartervaart draagt zo'n € 87 miljoen bij aan de totale economische betekenis van de passagiersvaart in Nederland.

In de zomer van 2012 meerden een paar charterschepen af in de Binnenhavens van Vlissingen, waaronder de Sjøkurs (zie afbeelding op de volgende pagina). Zij waren onderweg van een maritiem festival in Bretagne naar hun thuishaven. Aan boord van één van de schepen bleek een aantal van zo'n 50 gasten te zitten. Navraag leverde op dat deze allen Vlissingen zijn ingegaan.

De markt van kleine charterschepen kan ook voor Vlissingen interessant zijn. Dergelijke schepen kunnen dichtbij de binnenstad afmeren, en het kost relatief weinig energie om ze voor Vlissingen te interesseren. Het is bekend dat er in West Frankrijk veel maritieme evenementen zijn. Bij de deelnemende schepen / schippers bestaat vaak behoefte aan de mogelijkheid van een tussenstop. Met deze kennis in het achterhoofd wil Vlissingen, bijvoorbeeld via haar maritieme netwerk, (laten) onderzoeken of we meer eigenaren van charterschepen kunnen interesseren voor het afmeren in Vlissingen. -

Zeezeilvaart en andere watersporten -

De ligging van Vlissingen, aan de monding van de Westerschelde en aan de Noordzee, biedt de stad kansen zich verder te ontwikkelen en te positioneren op het gebied van de zeezeilvaart. Vlissingen biedt, naast de standaard afmeerplaatsen, tal van mogelijkheden tot vertier. Daarmee is de zeezeilhaven van Vlissingen, ook recreatief gezien, interessant genoeg om zich te positioneren ten opzichte van andere zeezeilhavens. -

Zeezeilvaart

In Vlissingen bestaan plannen om het aantal afmeerplaatsen voor de pleziervaart te laten stijgen. In eigen visies wordt al rekening gehouden met de realisatie van een marina met extra ligplaatsen. Ook een SWOT-analyse, in het *Masterplan Watersport* van de Provincie Zeeland, bevestigt de kansen voor Vlissingen hiervoor. De westelijke landtong in de Binnenhavens van Vlissingen is inmiddels al voorbestemd om ingericht te worden als watersportservicecentrum. Het Europese subsidieproject Yacht Valley biedt daarvoor de nodige financiële middelen.

Het Watersportverbond heeft op dit moment twee topsportlocaties in Nederland aangewezen: Medemblik en Scheveningen. Medemblik is van oudsher het zeilwedstrijdcentrum van Nederland. Het is de thuishaven van internationale evenementen zoals de Delta Lloyd Regatta en Europese- of Wereldkampioenschappen in diverse klassen, Nederlandse kampioenschappen, klasse evenementen en vele trainingen, onder andere van de Talentploeg en Kernploeg van het Watersportverbond.

Het Topzeilcentrum Den Haag is een door NOC*NSF officieel geaccrediteerd Nationaal Topsport Centrum Zeilen (NTC Zeilen) en voldoet daarmee aan alle eisen om topsporters een ideale trainingslocatie te bieden, waar trainen, studeren en wonen goed gecombineerd kunnen worden.

Vlissingen wil, naar analogie van Medemblik en Scheveningen, verkennen of het mogelijk is een internationaal centrum voor grote zeezeilschepen te worden. In het verlengde daarvan staat Vlissingen ook open voor initiatieven zoals zeilevenementen en verwante bedrijvigheid en voor eventuele samenwerking met andere havens.

Zwemmen en (sloep)roeien

Verweven aan Vlissingen - stad met een maritieme identiteit – zijn, naast een watersport als (zee)zeilen, ook (kite)surfen, zwemmen en roeien. Voor alle vaartuigen, van plezierjacht tot koopvaardij, maar ook voor het redden van drenkelingen (KNRM & reddingsbrigade) geldt bijvoorbeeld het kunnen zwemmen als een belangrijke voorwaarde. De gemeente is hier dan ook voorstander van. Een voorbeeld hiervan is de jaarlijkse Kanaalrace in het Kanaal door Walcheren.

De Nederlandse zeevaartscholen, ook die in Vlissingen, bieden hun studenten de mogelijkheid van sloeproeien. Daarmee nemen zij deel aan bijvoorbeeld de Harlingen-Terschelling race. In Vlissingen wordt jaarlijks de Gevangentorenrace gehouden. Deze is slechts toegankelijk voor Zeeuwse teams. Jaarlijks vindt op het Kanaal door Walcheren de drakenbootrace / king of the channel plaats.

Op Amerikaanse universiteiten worden studie en sport vaak met elkaar gecombineerd en er wordt op het allerhoogste niveau gespeeld. Denk hierbij aan basketbal, honkbal, voetbal en tennis. Bij de Engelse universiteiten van Oxford en Cambridge ligt een directe link met roeien. De jaarlijkse *boat race* is een traditionele roeiwedstrijd tussen beide universiteiten op de Theems.

De gemeente oriënteert zich over de mogelijkheden van (inter)nationale wedstrijden voor diverse watersporten op haar binnenwateren en voor haar kust op de Noordzee / monding Westerschelde, en naar Breskens / Terneuzen of Antwerpen. Tevens zou het mooi zijn als initiatieven, zoals in Amerika en in Engeland, op Walchers niveau te realiseren zijn. Denk hierbij aan een sloeproeirace - met gezonde rivaliteit - op het Kanaal door Walcheren tussen studenten van de Roosevelt Academy en die van de HZ / University of Applied Sciences.

Kort samengevat: welke activiteiten verwachten we uit te voeren, wie doet dat wanneer, en welke kosten (nieuw budget) verwachten we hiervoor?

Doelstelling III: groei aantal passagiers via water	Wie?	Wanneer?	Frequentie	€
- <u>Riviercruises</u>				
a. Centrale cruisewebsite Zeeland	SPZD ism	2013	1x	0
b. Nieuwe excursiepakketten	Gemeenten ZLD &	2013	1x	0
c. Deltarondje / riviercruisereis Zeeland	Provincie ZLD	2013	1x	0
d. Promotietrip cruiserederijen en touroperators door Zeeland		2013	1x	0
e. Promotie Vlissingen als aantrekkelijke locatie voor cruises	Cruiseorganisatie	2014 – 2016	Jaarlijks	*
* = Budget hiervoor samen met zeecruises				
- <u>Zeecruises</u>				
Promotie Vlissingen als aantrekkelijke locatie voor cruises	Cruiseorganisatie	2014 – 2016	Jaarlijks	10.000
- <u>Dagvaart</u>				
Rederijen interesseren voor dagvaarten uit Vlissingen	Gemeente	2014 – 2016	Continue	0
- <u>Chartervaart</u>				
Rederijen charterschepen interesseren voor Vlissingen	Gemeente	2014 – 2016	Continue	0
- <u>Zeezeilvaart</u>				
Verkenning Vlissingen internationaal centrum zeezeilvaart	Gemeente	2014 - 2016	1x	0
- <u>Overige watersporten</u>				
a. Stimuleren overige watersporten	Gemeente	2014 – 2016	Jaarlijks	0
b. Oriëntatie (inter)nationale wedstrijden op binnenwateren en op zee	Gemeente	2014 – 2016	Jaarlijks	0

HOOFDSTUK 4 OVERIGE ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN

Naast kansen voor groei van economische en toeristische sectoren liggen er nog andere mogelijkheden voor verdere oriëntatie. Het gaat in dit geval om

- de verdere professionalisering van de Binnenhavens;
- het mogelijk verbreden van het maritieme onderwijs;
- het integreren van al het maritieme erfgoed;
- het onderzoeken en bepalen van de rol van de Gemeente op het gebied van duurzaamheid en maritieme veiligheid.

Binnenhavens

In 2009 heeft de gemeente Vlissingen de Binnenhavens van Zeeland Seaports overgenomen. In verschillende visies heeft de gemeente reeds aangegeven in welke richting zij deze havens en haar omgeving verder wil ontwikkelen. Deze liggen onder andere op het gebied van jachthavens en de pleziervaart, visserij en overige maritieme bedrijvigheid. Met alle nieuwe ontwikkelingen in het achterhoofd is het ook goed te werken aan een verdere professionalisering van het beheer van de Binnenhavens. De gemeente Hellevoetsluis heeft bijvoorbeeld een havenbeheerplan. Niet alleen zaken als onderhoud aan kades en het baggeren van havens staan daarin beschreven maar ook aspecten als inkomsten uit havengeld, (inter)nationale veiligheid, duurzaamheid en dergelijke. Vlissingen wil leren van de best practices van een dergelijk plan en onderzoeken of iets dergelijks ook van belang kan zijn voor haar eigen havens.

Maritiem onderwijs

Het maritieme onderwijs is onlosmakelijk aan Vlissingen verbonden. De locatie van bijvoorbeeld de zeevaartschool op de boulevard is een unieke. Maritiemer kan haast niet. De studenten kunnen de voorbij varende schepen bij wijze van spreken bijna aanraken. Qua aantallen studenten behoort de zeevaartschool tot de top-drie van de in totaal tien zeevaartscholen in Nederland. Vlissingen is er voorstander van dat het maritieme onderwijs in een zeehavenregio zoals die van Vlissingen stevig verankerd blijft.

Topzeiler Roy Heiner heeft een aantal jaar geleden het initiatief genomen om met bestaande opleidingsinstituten de Roy Heiner Academy, bij de Bataviawerf in Lelystad, op te zetten. Het idee had tot doel om topsport en een reguliere opleiding te combineren. Het idee strandde bij het ministerie van Onderwijs dat geen licentie wilde verstrekken. Windesheim Flevoland overweegt nu om in 2013 een *minor* op dit vlak te introduceren. Dit is een voorbeeld op welke wijze het maritieme onderwijs, wellicht in samenwerking met de sportopleiding van de Scaldis Academy, in Vlissingen zich verder zou kunnen verbreden.

Maritiem erfgoed

Uit de identiteitsgegevens van Vlissingen blijkt dat er relatief weinig varend erfgoed in Vlissingen afgemeerd ligt. De gemeenteraad van Vlissingen heeft in 2012 aandacht gevraagd voor het afmeren van meer historische schepen. In 2013 gebeurde dat gedurende een aantal weekends. Eind juli meerden zo'n 180 historische bedrijfsvaartuigen in Vlissingen af, in het kader van hun jaarlijkse reunie van de Landelijke Vereniging tot Behoud van het Historisch Bedrijfsvaartuig, en een maand later vond de grote Sail plaats.

In de Ontwikkelingsvisie Scheldekwartier is in het grote Dok alvast ruimte gereserveerd voor schepen van de bruine vloot. Varende erfgoedschepen kunnen daar ook onder vallen. Daardoor ontstaat in het grote Dok een soort van museumhaven. In Zierikzee, in Rotterdam en in Leeuwarden is hier al ervaring mee opgedaan. Vlissingen ziet deze ervaringen als voorbeeld voor haar eigen situatie.

Onroerend maritiem erfgoed is in Vlissingen op verschillende locaties aanwezig. Denk hierbij aan het Fort Rammekens en de Kazematten, aan de voormalige scheepswerfhallen van De Schelde, aan het Dok van Perry en aan de in 2012 gerestaureerde Scheldekraan. De Gemeente Vlissingen streeft ernaar om deze activiteiten onder één overkoepelende noemer of onder één overkoepelende entiteit te brengen.

In Nederland is verder de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed actief. Onder deze Rijksdienst valt ook het *Programma maritiem erfgoed*. Dit programma houdt zich bezig met het onderzoek naar scheepswrakken, bruggen, havens en andere maritieme landschappen. Het doel is om kennis, onderzoek, beleid, samenwerking en educatie op het gebied van maritiem erfgoed in Nederland een stevige basis te geven. Het programma loopt van 2012 tot en met 2015. Het is het overwegen waard om te onderzoeken of het maritieme erfgoed van Vlissingen bij dit programma aangemeld kan worden.

Duurzaamheid

Op het gebied van duurzaamheid is een beperkt aantal ontwikkelingen in Vlissingen zichtbaar. Een voorbeeld daarvan is de watertaxi die in de Binnenhavens vaart. Daarnaast is op een aantal kades walstroom beschikbaar. Enkele vissersschepen zijn / worden daarnaast uitgerust met pulstuig, een manier om vis met elektrische schokken te vangen. Tenslotte is Vlissingen lid van het KIMO. KIMO strijdt tegen vervuiling van de Noordzee, Ierse Zee, Baltische Zee en Noordoostelijke Atlantische oceaan.

Wereldwijd wordt aandacht aan duurzaamheid besteed. Een tendens die zichtbaar is, is die van andere en schonere brandstoffen. Zo wordt er geëxperimenteerd met schepen en overige vaartuigen op gasolie, LNG, kites, waterstof, brandstof- en zonnecellen. Grote havens worden uitgerust met walstroom en jachthavens worden volledig van LED-verlichting voorzien. In IMO-verband (IMO = International Maritime Organisation) is in 2010 besloten dat er strengere emissienormen gaan gelden voor zeeschepen. Zeeschepen op de Noordzee, de Oostzee en het Engels Kanaal mogen zo alleen nog brandstof gebruiken met een derde minder aan zwavel. Ook voor havens gelden strengere normen. Andere initiatieven zijn de *Green Award* en de *Environmental Ship Index*. Ook is inmiddels het *Platform Scheepsemissies* opgezet.

Als vervolg op de ontwikkelingen om ons heen onderzoekt de gemeente Vlissingen de komende periode hoe ze zich op het gebied van maritieme duurzaamheid verder wil en kan ontwikkelen.

Maritieme veiligheid

Met meer dan 260.000 scheepsbewegingen per jaar behoren het Engelse Kanaal, de Noordzee en de Westerschelde tot de drukst bevaren gebieden ter wereld. Ongeveer een kwart van dit aantal scheepsbewegingen heeft de Westerschelde, aangrenzende havens en transportroutes als bestemming, of is daarvan afkomstig. De laatste decennia is sprake van een duidelijke schaalvergroting in de scheepvaart, in omvang en in capaciteit. Deze ontwikkeling zal zich de komende tijd voortzetten.

Scheepvaart is een relatief veilige vorm van transport. Maritieme incidenten kunnen zich echter nog steeds voordoen en kunnen voor dichtbevolkte gebieden consequenties hebben.

Zeeuwse partijen hebben reeds stappen gezet voor het verbeteren van incidentvoorkoming, -beperking en –bestrijding in de Zeeuwse Delta, en voor het ontwikkelen van een overkoepelend rampenbestrijdingsplan met de daarvoor benodigde mensen en middelen. Eén van de projecten, waarbij samenwerking tussen het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, België en Nederland / Zeeland moet

leiden tot de vorming van zogenoemde *Maritime Incident Response Groups* (MIRG), heeft inmiddels financiële steun van *Europa* gekregen. MIRG-teams bestaan uit specialisten die incidenten aan boord van schepen bestrijden. Dit concept zal verder geschikt worden gemaakt om ook in andere landen binnen de EU te worden geïmplementeerd. Bovendien zal op Europees niveau samen worden gewerkt met het Monitoring & Information Center (MIC) van de Europese Commissie. Leadpartner van het MIRG-project is de Veiligheidsregio Zeeland.

Maritieme veiligheid en de handhaving daarvan kunnen Vlissingen kansen bieden. Enerzijds komt dit door haar ligging aan de monding van de Westerschelde. Anderzijds bieden de aanwezigheid van maritieme (kennis-)netwerken, van de mogelijkheden voor research & development, opleiding, training & oefening en maritieme bedrijvigheid Vlissingen een goede uitgangssituatie voor (inter)nationale expertisevorming en verdere uitbouw daarvan. Tevens biedt het mogelijkheden om het eindproduct te exporteren. Het samenvoegen van de Zeeuwse expertise op dit terrein kan leiden tot een meerwaarde en een impuls voor bedrijven en instellingen die zich hiermee willen verbinden.

De rol van de Gemeente Vlissingen op het gebied van maritieme veiligheid is beperkt. Desalniettemin staat de Gemeente positief tegenover ontwikkelingen – veelal door andere partijen - op dit gebied.

Kort samengevat: wie gaat welke activiteiten uitvoeren, tegen welke kosten?

Overige maritieme ontwikkelingskansen	Wie?	Wanneer?	Frequentie	€
- Binnenhavens: inventariseren best practices havenbeheerplan	Gemeente	2014 - 2016	1x	0
- <u>Maritiem erfgoed</u>				0
a. Maritiem erfgoed in Vlissingen onder één noemer	Gemeente	2014 - 2016	1x	0
b. Maritiem erfgoed & Rijksdienst Cultureel Erfgoed	Gemeente	2014 - 2015	1x	0
- Duurzaamheid: bepalen positie op maritiem vlak	Gemeente	2014 - 2016	continue	0
- Maritieme veiligheid: bepalen positie	Div.partijen	2014 - 2016	continue	0

Colofon

Uitgave: Gemeente Vlissingen
Afdeling Strategie, Beleid, Projecten

Bestuurlijk opdrachtgever: Wethouder Rob van Dooren

Tekst en foto's: Aart Bos, beleidsmedewerker Economische Zaken / Havens
Telefoon: 0118 487 240. E mail: abo@vlissingen.nl.